

Mottagare
Regionstyrelsen

Delrapportering framtida användning av nuvarande Solbergabadet

Förslag till beslut

- Regionstyrelsen mottar informationen.
- Regiondirektören uppdras att fördjupa förstudiearbetet om nuvarande Solbergabadet utifrån rekommendationer i ”Förstudierapport framtida användning Solbergabadet”.
- Återrapportering sker till budgetberedningen våren 2025.

Sammanfattning

I april 2023 fick regionstyrelseförvaltningen fortsatt uppdraget att bedriva ett förstudiearbete för att rusta nuvarande Solbergabadet enligt kulturens behov med särskilt fokus på ungdokulturen. Regionstyrelseförvaltningen fick även i uppdrag att, i samverkan med utbildnings- och arbetslivsforvaltningen genomlys Fenix ungdokulturhus verksamhet och vad som kan ingå i ett framtida ungdokulturhus i nuvarande Solbergabadet.

Förstudiearbetet har bestått av flera delar. Enligt det ursprungliga uppdraget från 2022 har under hösten en omvärldsanalys genomförts med studiebesök i jämförbara verksamheter i Stockholmsområdet. Tidigare sammanställning av kulturaktörernas behov har uppdaterats och kompletterats av fler intressenter. Samverkan har skett med ungdomsavdelningen kring den nuvarande verksamheten i Ungkulturhuset Fenix. Ett särskilt dialogarbete har genomförts med målgruppen 13-18 år genom ett flertal samråd med elever på Solbergaskolan, Wisbygymnasiet och Ungkulturhuset Fenix, men också genom enkäter till bland annat alla åttondeklassare på hela Gotland.

I samtal och enkätsvar framträder bilden av att det finns ett stort behov av en mötesplats för unga 13 till 25 år centralt i Visby. Många unga uppehåller sig dagligen på Östercentrum i väntan på landsbygdsbussar eller i brist på fritidsaktiviteter. En relevant siffra är även att 24% av alla unga på Gotland har lågt socialt deltagande enligt den senaste folkhälsoundersökningen på Gotland.

Mest efterfrågat i ett framtida ungdokulturhus hittills är framför allt ”häng” och café. Det som efterfrågas är en plats där man kan träffa kompisar och göra meningsfulla saker. Musik, läsning, skapa digitalt och ”rörelse” har kommit upp i de enkäter och samtal som genomförts hittills. Kännedomen om Ungkulturhuset Fenix hos de tillfrågade har varit låg.

Parallellt med förstudiearbetet har en dansöversyn tagits fram av Kulturenheten. I den bekräftas att repetitionsytor och scener för danskonst är en akut bristvara samt att Länsdansuppdraget behöver förstärkas och organisatoriskt ses över. Det konstateras att möjligheten med en säkerställd yta och scen för dans (likt det i förslaget om nuvarande Solbergabadet) kan vara avgörande för hela områdets fortsatta utveckling på Gotland. I bilagan Kulturens behov 2024 listas även uppdaterade behov hos kulturlivets aktörer.

Ett justerat förstudiedirektiv har utifrån de sammanställda behoven tagits fram. Utifrån detta har teknikförvaltningen tagit fram en förstudierapport kompletterat med ett antal bilagor, bland annat en ny skiss framtagen av Tengboms arkitekter. Fokus i skissförslaget ligger på att flexibelt möjliggöra för husets föreslagna funktioner och samtidigt återbruka och bevara så stor del av husets unika karaktär. Förslaget innehåller scen och foajé (för 250 sittande, 650 stående på våningsplanet), kontorsutrymmen, köks- och cafémöjligheter, en större tränings- och repetitionslokal för framför allt dans, samt viktiga utrymmen för ungdans som hängytor, skaparateljéer och replokaler.

Slutsatsen i förstudierapporten är att det är fullt möjligt att transformera nuvarande Solbergabadet till ett kulturhus. En preliminär kostnadsberäkning uppgår till 62,5 mnkr. Rekommendationen från rapporten är fördjupa arbetet ytterligare eftersom det fortfarande finns utmaningar som behöver utredas. Medskicket i rapporten pekar på att vidare utredningar behöver göras av akustik, personantalet, lastintag för leveranser, soprum, takets stomförstärkning, bygglovspliktiga detaljer med mera.

En slutsats utifrån dialogen kring ungdansverksamheten är att också fördjupa arbetet även med innehållet i den framtida ungdomsverksamheten, som behöver en centralare placering än dagens ungdanshus Fenix, som föreslås ingå i den framtida verksamheten. Regionstyrelseförvaltningen ser att det finns vinster med att tillhandahålla både en öppen mötesplats samtidigt som kulturaktiviteter ska kunna erbjudas. Syftet bör vara att stimulera eget skapande och deltagande i kulturaktiviteter men också att locka nya unga målgrupper till kulturen.

Med utgångspunkt i förstudierapport, skissförslag och fortsatta dialoger med relevanta aktörer, bedömer regionstyrelseförvaltningen att det i detta skede är genomförbart med en transformation av nuvarande Solbergabadet till ett kulturhus. Viktigt att ta med i bedömningen, i förhållande till den preliminära kostnadsuppskattningen, är att delar av källarplanets ytor är att likställa med nybyggnation och att det finns ett bevarandeperspektiv att ta hänsyn till i en för Visby unik byggnad och exempel på 60-talsarkitektur. Byggnaden har fått sitt utseende för att vara en offentlig och öppen plats för allmänheten. Genom att bli ett kulturhus kan den förbli det.

Med tanke på att det är gott om tid kvar innan det nya Solbergabadet är på plats och det fortsatt finns en del utmaningar kvar, föreslår regionstyrelseförvaltningen att ett fördjupat förstudiearbete bör ske enligt rapportens förslag.

Ett fortsatt förstudiearbete möjliggör ökade chanser till prioriteringar och kostnadseffektiviseringar i ett senare skede och kan förebygga överraskningar i en komplex byggnad. Det ger också möjligheter till ytterligare förankring med kulturhusets intressenter för att kunna skapa en attraktiv och meningsfull framtida verksamhet på platsen. En mer ingående plan för verksamheten, samverkan med externa aktörer, huvudmannaskap och drift bör därför presenteras som ett nästa steg, enligt det ursprungliga uppdraget.

Ärendebeskrivning

I och med beslutet att bygga ett nytt badhus i Visby initierades frågan kring vad det befintliga Solbergabadet ska användas till i framtiden. Uppdraget gick till regionstyrelseförvaltningen våren 2022 som, efter dialog med regionens förvaltningar, identifierade att gå vidare med kulturens behov i en förstudiefas. Regionstyrelseförvaltningen fick i även i uppdrag att presentera en plan för verksamhetens innehåll, huvudmannaskap och drift samt att göra en omvärldsanalys av jämförbara verksamheter.

Efter en första etapp med utredning av en så kallad ”blå scen” kom projektgruppen, tillsammans med intressenterna, fram till att skifta fokus mot ungdokulturen, det fria kulturlivets och specifikt dansens behov (intresse finns dock fortfarande från Länsteatern och Gotlandsmusiken då det handlar om målgruppen unga, unga vuxna). Nytt uppdrag gavs av Regionstyrelsen under våren 2023 att utreda föreslagen inriktning och att ta fram ett justerat förstudiedirektiv.

I förstudiearbetet har ingått att ta fram kostnadsberäkningar och nya skisser för hur lokalerna kan anpassas utifrån den fria kulturens och ungdokulturens (13-26 år) behov. Arbetet har drivits av bland annat av verksamhetsutvecklare från Kulturenheten och projektledare från teknikförvaltningen. Därtill har dialoger förts med nya och gamla intressenter från kulturlivet och representanter för målgrupperna 13-26 år, bland annat ungdomsavdelningen. Det fria kulturlivets behov har uppdaterats och ungdokulturens behov har kartlagts genom dialoger och enkäter.

Arbetet rapporteras i flera delar – framför allt i en förstudierapport från tekniska förvaltningen (se bilaga 1) och i ett nytt skissförslag från Tengboms arkitekter utifrån ett justerat förstudiedirektiv (se bilaga 2).

Dessutom har ytterligare förankring skett med kulturens och ungdokulturens intressenter (bilaga 3). En omvärldsspaning har också gjorts baserad på studiebesök hos liknande verksamheter bland annat Diesilverkstan i Nacka, Subtopia i Botkyrka kommun samt ungdokulturhuset Tuben i Farsta (bilaga 4).

Samråd har skett med Ungkulturhuset Fenix, en utvald grupp av Solbergaskolans elever (från flera årskurser och vid två olika tillfällen) och med två klasser på Wisbygymnasiet. I samband med Art School Day 2023 gick även en enkät med frågor ut till alla Gotlands deltagande åttondeklassare. Totalt har 132 enkätsvar från unga sammanställts.

Övergripande kan konstateras att det finns ett stort behov av en mötesplats för unga centralt i Visby. Många unga uppehåller sig dagligen på Östercentrum i väntan på landsbygdsbussar eller i brist på fritidsaktiviteter. På vardagar uppstår tidsluckor på upp till en timmes tid i väntan på landsbygdstrafikens bussar. PUMA är etablerat men är långt bort från bussförbindelser till landsbygderna och få tar sig dit av de som lämnat synpunkter. Almedalsbiblioteket ses inte som ett alternativ bland de tillfrågade på Solbergaskolan och kännedomen om Ungkulturhuset Fenix är låg. Ingen av de tillfrågade hade varit där.

Det som efterfrågas mest i ett framtida ungdokumenthus i Solbergabadets nuvarande lokaler är framför allt ”häng” och café. En plats där man kan träffa kompisar och göra meningsfulla saker. Låna instrument och lyssna på musik, läsning, digitalt skapande, analoga spel och ”rörelse” efterfrågas mest i de samtal och enkäter som gjorts. Något som lyfts är att alla inte har tillgång till digitala skaparverktyg hemma, varför det är relevant att kunna erbjuda det i en framtida verksamhet. En utmaning i de samråd som ägt rum har varit att ingen av de tillfrågade haft någon jämförbar verksamhet att relatera till. Samrådsgruppen på Solbergaskolan har dock erbjudit sig att bli projektets referensgrupp i hela processen om nuvarande Solbergabadet blir ett kulturhus.

Parallellt med förstudiearbetet har en dansöversyn genomförts (RS 2024/121) på Kulturenheten som involverat ett 50-tal aktörer på och utanför Gotland. I den är en rekommendation bland listade behoven att ”öka investeringar i lokaler för scenkonst som är anpassade för professionell danspraktik. Utveckla och underhåll faciliteter som är lämpliga för både repetition och föreställningar.”

Detta eftersom; ”det inte finns någon permanent, verksamhetsanpassad lokal för fria dansaktörer på Gotland. Många dans- och nycirkusaktörer använder idrottshallar och bygdegårdar, vilka är otillräckliga för kontinuerlig och professionell danspraktik. De anpassade repetitionslokaler som finns i regional/kommunal regi används av exempelvis Kulturskolan.”

Under förstudiearbetet tog även Region Gotland emot Riksteaterns scenmästare och teknisk chef för att gå igenom Solbergabadets lokaler för utvärdering och vägledning tillsammans med projektledare från teknikförvaltningen och chef och verksamhetsutvecklare från kulturenheten. Ett justerat förstudiedirektiv togs fram med följande önskemål:

- Scen med plats för 250 sittande (gul scen enligt Riksteaterns riktlinjer)
- Teleskopgradäng (kan fällas ihop till en vägg)
- Expanderad foajé (utöver reception/biljettkassa i entré) med möjlighet till modulbaserad caféscen. (Plats för 650 stående på hela våningen).
- Träningslokal för dans och mindre repetitionssalar (för tex musik)
- Caféverksamhet och kök.
- Ateljéer (både digital och analog) och hängytor.
- Förråd, ombytesrum, loger
- Kontorsplatser och mötesrum.

- Toaletter för antalet besökare och personal.
- Tillgänglighetsanpassningar.
- Möjlighet att kunna ha parallella aktiviteter i huset samtidigt utan att det medför störning eller logistiska problem.

Utifrån direktivet har ett skissförslag tagits fram av Tengbom arkitektkontor. Fokus i förslaget ligger på att så flexibelt som möjligt ge plats för husets nya funktioner och samtidigt återbruka och bevara så stor del av husets unika karaktär. Scen och en ihopfällbar gradäng placeras på ett golv i höjd med bassängkanten. Simhallens stora rumslighet delas upp i ett flexibelt scenrum (där befintliga publikläktare kan användas) och i en foajé som en förlängd del av entrén kan erbjuda plats för mindre scenframställningar, café eller utställningar. På undervåningen skapas plats för ateljéer, träningslokal för dans, replokaler, hängytor, ombytesrum och loger.

Förstudierapporten pekar på är att det är fullt möjligt att transformera nuvarande Solbergabadet till ett kulturhus. En preliminär kostnadsberäkning uppgår till 62,5mnkr (2023 års kostnadsläge) med ett antal förbehåll. Medskicket från rapporten är att fördjupa arbetet ytterligare eftersom det fortfarande finns utmaningar som behöver utredas exempelvis gällande personantalet, lastintag för leveranser, soprum, eventuellt behov av stomförstärkning och genomgång av bygglovspflichtiga detaljer.

En slutsats utifrån dialogen kring ungdokulturen är att också fördjupa arbetet med innehållet i den framtida ungdomsverksamheten med aktörer som PUMA, ungdomsgårdar och högstadieskolor på landsbygderna och Rindi studentkår. Samt att gå på djupet kring hur Ungkulturhuset Fenix kan ta plats i lokalerna.

Bedömning

Unga och unga vuxna är den målgrupp som står längst bort från det kulturutbud som erbjuds på Gotland idag. Utbudet är rikt för barn, vuxna och äldre, men för gruppen unga och unga vuxna behöver tillgången till kultur och eget skapande förbättras. En slutsats av dialogerna med de unga och ungdomsavdelningen är att det finns vinster med att erbjuda en öppen mötesplats för en bredare målgrupp unga, men där ett programsatt kulturutbud erbjuds löpande. Här är det viktigt att skapa en inkluderande yta och i den fortsatta processen skulle en fritidsledare kunna involveras i utvecklingsprocessen för att säkerställa trygghetsvärden och medskapandeprocesser. En annan slutsats är att kännedomen om Ungkulturhuset Fenix bland unga är mycket låg. Verksamheten skulle ha mycket att vinna med nya lokaler och en centralare placering i Visby och ingå i den framtida verksamheten.

Solbergabadet som kulturhus för unga och professionella kulturaktörer möjliggör en ökad talangutveckling och arrangörsutveckling, generationsöverskridande möten med professionella och ett samlat utbud som är lätt att hitta. En fysisk och tillgänglig plats skapar också förutsättningar för en ökad delaktighet i det utbud som riktas till de unga målgrupperna.

Det professionella kulturlivet behöver samtidigt en egen arena för att skapa möten med inte bara unga utan även med arrangörer och publik. Det bidrar till återväxt, förnyring, delaktighet och stimulans av kulturlivet på Gotland. En mötesplats för det unga och professionella kulturlivet och skulle även stärka innovation, förnyelse och infrastruktur för föreningslivet och de regionala kulturinstitutionerna och ett ökat attraktionsvärde för att vilja bo, leva och verka på Gotland.

Med utgångspunkt från förstudierapport, skissförslag och de dialoger med intressenter som skett bedömer regionstyrelseförvaltningen att det är fullt genomförbart med en transformation av nuvarande Solbergabadet till kulturhus. Med tanke på att det är gott om tid kvar innan nya Solbergabadet är på plats och det fortsatt finns ett utmaningar som kvarstår att arbeta vidare med så föreslår regionstyrelseförvaltningen att ett fördjupat förstudiearbete bör ske enligt rapportens förslag.

Ett fortsatt förstudiearbete möjliggör ökade chanser till prioriteringar och kostnadseffektiviseringar i ett senare skede och kan förebygga överraskningar i en komplex byggnad. Det ger också möjligheter till ytterligare förankring med kulturhusets intressenter för att kunna skapa en attraktiv och meningsfull framtida verksamhet på platsen i samverkan med externa aktörer, vilken också bör preciseras i ett nästa skede tillsammans med driftskostnader.

Återrapportering av den fördjupade förstudiens resultat bör ske till regionstyrelsen senast i samband med budgetberedningen våren 2025.

Beslutsunderlag

Förstudierapport framtida Solbergabadet
Skissförslag och justerat förstudiedirektiv Solbergabadet
Kulturens och ungdans behovsbeskrivning 2024
Omvärldsbevakning kulturhus
Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2024-03-01

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Angelica Andersson Fihn
Avdelningschef Kultur- och fritidsavdelningen